

Redacțiunea, Administrațiunea și
Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare Nr. 22
Bris. și nefericite nu se pri-
mesoc. Ma. suscipite nu se re-
trimite!

BIBLIOTECA DE ȘTIINȚĂ:
Brașov, piața mare Nr. 22

Inserate mai trimesc în Viena
Hindoy & Mosse Haasenstein & Zelye
(Otto Masz), emri Schick, Alois
Kern & M. D. K. A., Oppel, J. Dom-
berg în Bu. (aposta: A. V. Goltz-
berg în on. Mass. Eckstein în Brașov:
in Frankfurt: G. L. Damb; in Ham-
burg: A. Steiner.

Prețurile inserțiilor: o seriă
germondă pe o colônă 6 or.
și 80 or. Imbru pentru o pu-
blicare. Publicar! mai dese
după tarifă și învotăie.

Re-lame pe pagina III-a o
sereă 10 c. v. a. s. 80 ani.

GAZETA TRANSILVANIEI

ANULU LIII.

„Gazeta“ este în fă-care di.
Abonamente pentru ANULU LIII:
Pe unu anu 12 fl., pe sê- lună
6 fl., Pe trei luni 3 fl.
Pentru România și străinătate:
Pe unu anu 40 franci, pe sê-
lună 20 franci, pe trei luni
10 franci.
Se primumă la tôte oficere
poștale din intru și din afară
și la dd. colectori.

Abonamentul pentru Brașov:
la administrațiunea piața mare
Nr. 22, etajului I.: pe unu anu
10 fl., pe sê- lună 5 fl., pe trei
luni 2 fl. 50 or. Cu dusul în
casă: Pe unu anu 12 fl., pe
sê- lună 6 fl., pe trei luni 3 fl.
Unu esemplar 5 or. v. a. s. 80
15 bani.

Atât abonamentele cât și
inserțiunile sânt a se plă-
mainte.

Nr. 182.

Brașov, Luni, Marți 14 (26) August

1890.

„Császári osztrák patens.“

I.
Verdictul „patriotic“ al juraților din Clușiu în procesul de presă al „Gazetei Transilvaniei“, a dat privilegiu fôiei guvernului „Nemzet“ din Pesta, sê și descoperire „iubirea sa nemărginită“ față cu naționalitățile nemaghiare.

„Noi voim să trăim în pace cu naționalitățile nemaghiare“ — strigă „Nemzet“ în numărul său dela 16 August, — „dér agitațiile diariștilor români nu le putem suferi și de aceea ne bucurăm de verdictul condamnată, care este o declarare impoșantă a conștiinței naționale maghiare ofensate.“

Cu alte cuvinte, suntem mulțămiți cu Românii decât vor fi moderați și nu vor pretinde de pildă ca „nebulii“ dela „Gazeta“, ca să li-se mai respecte și dreptul de limbă, să li-se deschidă porțile culturii naționale ș. a.

„Aceste foi agitătore“ — continuă „Nemzet“ — „voiesc a face pe ômenii să credă, că națiunea maghiară asupresce naționalitatea valahă și născocesc totu felul de plânger fantastice, pe când în tota lumea nu se bucură nicăiri naționalitățile de atâta libertate, ca în statul ungar.“

Așa va fi! cum dice „Nemzet“.

Negreșit, că numai pentru aceea ca să dovedescă, că naționalitatea valahă nu este asuprită și că nu există nicăiri atâta libertate ca în acestu stat, procurorul superior din Tergul Mureșului a trasu la răspundere pe redactorul „Gazetei“ pe temeiul unei patente împărătesc austriace (*császári osztrák patens*) din anul 1852, patentă absolutistică, care este ținută în vigore până în ziua de azi în Transilvania, fără îndoială pentru ca să putem să ne dedăm cu atâta mai ușor cu constituționalismul și liberalismul unguresc.

Negreșit că totu numai spre a documenta, că naționalitatea „valahă“ nu este asuprită, și, că e mai liberă, ca ori și care alta în largul pământului, se susține pentru Ardélu o lege electorală deosebită din timpurile reacționare, cu tôte că prin art. 43 din 1868 se ștergă aceste privilegii; numai și numai pentru aceea se susține în Ardélu și astăzi starea excepțională în tôte privințele și șipanii din comitatele ardeline numai de dragostea cea mare ce o au cătră „Valahii“ nu mai vor să scie nici de legi, nici de constituții, ci emulează unii cu alții în volnicia de totu soilul.

Numai pentru a dovedi dragostea s'a cătră „Valahii“ guvernul unguresc numesc în ținuturi curat române funcționari, cari nu cunosc limba poporului și pretinde ca poporul să învețe unguresc pentru a se pute înțelege cu ei. Numai pentru acesta el prigonesc instrucțiunea română din Ardélu, ca și din ținutu-

rile ungurene și bănațene și totu numai pentru acesta prigonesc și pressa română de pretutinden.

Dér ca să nu ne prea depărțăm dela obiect, *császári osztrák patens* dela 27 Maiu 1852 este învederat, că numai de dragul Românilor ardeleni mai există azi formându o pagină neagră-galbenă în cartea legilor unguresc.

Căci este evident, și în zilele aceste a constatat o și deputatul Io. Filtsch în „Kronstädter Zeitung“, că pressa maghiară și cea germană-ungară și și cea săsescă se bucură aici de cea mai mare libertate, numai în contra pressei române procurorii au întreprins de câțiva ani o gônă formală.

Patenta împărătescă austriacă din 1852, care dă mână liberă procurorului de a trage la răspundere și pe autor și pe redactor, eventual și pe tipograf se susține așa-dér numai în potrița pressei române și s'a și folosită până acuma numai în contra diariștilor români.

Nu este acesta cea mai strălucită dovadă despre îngrijirea extraordinară ce o au cei dela putere pentru naționalitatea valahă?

Numai ca să fiă mulțămiți acești „Valahii“ și să potă trăi în bună înțelegere cu Maghiarii li-se face distincțiunea să fiă guvernați cu patente împărătesc și cu legi reacționare.

Și bădăranii de ei totu se mai uită în gura diariștilor lor cari nu vor să recunoscă, că nu mai are nici o naționalitate de pe fața pământului atâta libertate ca „Valahii“?!

Voci asupra procesului „Gazetei.“

Sub titlul „Nemzetiségi izgatás“ (Agitațiune națională) organul guvernului unguresc „Nemzet“ dela 16 August scrie următorul articol de fond privitor la procesul de presă al „Gazetei“:

„Societatea maghiară a apărât statul maghiar. Doi diariști valahi au păcătuit și au atentat în contra statului maghiar, ér societatea maghiară prin juriul din Clușiu a răsunat acestu păcat.“

„Fôia valahă agitătore din Brașov numită „Gazeta Transilvaniei“ a negat dreptul națiunei maghiare, care alcătuiesc statul, a atacat constituția milenară și cu orbiă a aruncat în fața Maghiarului vorbele, că: „acestu pământ nu e maghiar, acestu stat nu e Maghiari, sê și-o însemne acesta usurpatorii, căci acestu pământ este al tuturor naționalităților“. Pentru o vătămăre atât de temerară procurorul suprem din Tergul Mureșului a tras în judecată pe redactorul fôiei, unu popă*, și pe colaboratorul său, unu tineru flăcău, ér curtea cu jurați din Clușiu i-a declarat vinovați eri pe amândoi agitatorii.

„Suntem dator cu recunoștință pro-

*) Minuat mai este informată fôia guvernului! Ori dora voiesc să și bată joc? — Red.

curaturei ardeline, care veghiaza cu credință și treziă, ca să nu fiă vătămăta ideea de stat maghiar; suntem dator cu recunoștință reprezentantului procuraturei, locuitorului procurorului suprem Alesandru Ieszenszky, care cu focul convingerei sale și cu puterea științei a apărât dreptatea națiunei; suntem dator mai ales cu recunoștință curții cu jurați din Clușiu, care stând la culmea chiămărei sale a resoluat afacerea în mod vrednic pentru Maghiarime.

„Resultatul procesului de presă din Clușiu pôte servi drept o deosebită satisfacție mai ales diarului nostru, fiind-că tocmai fôia noastră a fost aceea, care în timpul din urmă de repețitor a atras atențiunea publicului cetitor maghiar asupra acelu tonu dușmănos, în care soriu foile valahă din Ardeal despre națiunea maghiară, și chiar și atacurile ce le-a îndreptat „Gazeta Transilvaniei“ din Brașov și „Tribuna“ din Sibiu în contra noastră, diarul nostru le-a demascat. Tonul energic prin care am răsfrânt noi aceste atacuri, l-au aflat de prea violentu acei ômeni interesați, cari s'au simțit atinși, dér verdictul de cri al juraților din Clușiu justifică punctul nostru de vedere de până acum.

„Noi vrem să trăim în pace și în prietiniă cu naționalitățile din patriă și nici cel mai mare dușman al nostru nu ni-ar pute arăta, că noi ne-am nișuit a provoca ori ce fel de rupere, sê conflict, între naționalități și maghiarime, din contra dorim, ca cu naționalitățile să se încheie raporturi cât mai intime, fiind-că suntem conșinși, că acesta n'ar fi avantajos numai pentru națiunea maghiară, ci și pentru naționalitățile de limbă străine.

„Dér iubirea acesta de pace nu pôte însemna aceea, ca să suferim totu felul de atac, să trecem cu vederea ori-ce agitațiune pornită de agitatorii naționali în contra statului maghiar. Ori-ce agitațiune nu pôte decât să fiă păgubitoare pentru elementele naționale pacifice, agitațiune comisă de conașionali lor orbiți și noi am făcut numai unu serviciu elementelor cu judecată sănătôsă atunci, când am tras de repețe-ori atențiunea lor la intrigile indiviilor suspicioși, cari numai irită și amărăscu populațiunea maghiară și prin acesta împedecă conviețuirea pacifică a naționalităților cu maghiarimea.

„Noi nu din acelu punct de vedere ne bucurăm de verdictul patriotic al juraților din Clușiu, că i-a succés să răsunare atentatul și să pedepsescă păcatul, pentru-că noi nu dorim răsunare și pedepsire, ci ne-am bucura și am dori, ca să nu se dea ocașiă nici la răsunare, nici la pedepsire; am dori ca elementele moderate ale naționalităților, cari sunt credincioșe ideii de stat maghiar și vreu să trăiesc în pace și în dragoste cu noi, aceste elemente să facă imposibilă lucrarea acelor ômeni certăreți și turburatori de liniște, cari stând între noi, prin defaimările și murdăriile lor, împedecă apropierea reciprocă.

Din acestu punct de vedere dera este îmbucurător verdictul unanim al curții cu jurați din Clușiu, fiind-că acestu verdict este o declarație impoșantă a acelei conștiințe naționale desvoltate, care umple azi pieptul fă-căruia.

În verdictul din Clușiu nu s'a declarat mânia, care este puterea celor slabi; n'a triumfat răsunarea, care este triumful celor slabi; ci s'a declarat și a triumfat demnitatea impoștore a conștiinței naționale, s'a declarat în fine liniștea, siguritatea și puterea aceleia.

„Foile naționale agitătore din Brașov și Sibiu cu redactorii și colaboratorii lor vreu să convingă pe cetitorii lor, ba dora vreu să se convingă și pe ei înșiși, că naționalitatea valahă este apăsată de națiunea maghiară și într'adevăr nu este o fantasiă de tôte zilele ceea ce lucră în ei, când bucină în lume suferințele lor închipuie, atunci când în lumea acesta largă nicăiri nu gustă naționalitățile așa libertate ca pe teritoriul statului maghiar. Decă cetesce omul grozăveniile agitatorilor judecați, sê ale celor ce se vor judeca, întru adevăr nu scie decât ei le facă acestea din fanatism nebun, sê din simplă speculă?

„Ar fi lucru forte ușor a arăta o statistică autentică și acurată, câtu de liberu pot naționalitățile să și desvolve cultura lor în liberu stat maghiar, fiind-că naționalitățile statului maghiar provodu din anu în anu statele din Peninsula balcanică cu funcționari dintre cei mai culți și mai de frunte. În schimb însă vinu de-acolo la noi elementele cele mai neculte, ca cu pressa lor alarmătore să agiteze în contra statului maghiar și decât primesc pedepsă vrednică, joca pe — martirii...“

DIN AFARĂ.

O deputația sârbescă la Ignatieff.

„Fremdenblatt“ reproduce o telegramă adresată din Belgrad diarului „Agrar Tagblatt“, care spune, că generalul rus Ignatieff, cu ocașiunea trecerei sale prin Viena, a primit o deputațiune sârbescă, căreia i-ar fi adresat următoarele cuvinte:

„Rusia n'a oferită nici-odată Austriei Bosnia și Hertegovina. Ea are o nestrămutată speranță a vedea realizându-se liberarea tuturor Sârbilor. Numai atunci va trebui să ne ocupăm de cestiunea Macedoniei, când această liberare va fi unu faptu îndeplinit și când toți Sârbii vor fi strinsu uniți.“

„Fremdenblatt“ adaugă, că a reprodușt acestu scire numai în scopul de a da generalului Ignatieff ocașiunea de a o confirma sêu a-o desminti.

Condițiunile unei desarmări generale.

Diarul „la Liberté“ crede, că decât s'ar admite posibilitatea întruniri unei conferințe preconisate de ôre-cari diare în urma întrevederii celor doi împărați, această conferință n'ar ajunge decât să constate neînțelegerile, cari d sbină Europa. Elu ar admite, cu tôte acestea, posibilitatea succésului acestei conferințe, adecă o desarmare generală și pace, decât mai înainte s'ar sili Bulgaria să respecte tratatul de Berlin și decât Germania ar renunța la egemonia sa și ar face cunoscutu compensațiunea ce ar oferii pentru a înduși ura națională provocată în Francia contra ei prin cuceririle sale din 1870.

SCRILE DILEI.

Procesul de presă al „Tribunei“. Cetim în „Erdélyi Híradó“ dela 23 August: „Cea mai apropiată pertractare finală în procesul de presă al „Tri-

bunei" se va ține la 11 Septembrie st. n. c. „Tribuna" e adusă înaintea juraților pentru agitațiune. (??)

Grabnicul mai e domnul procuror!

In cauza Alumneului din Timișoara. Pre S. Sa Episcopul din Arad a adresat d-lui administrator protopopesc Petru Anca o scrisoare, în care dice, că „observându cu durere cumcă numărul tinerilor noștri dela școlile medii de acolo din an în an se împușcă tot mai mult spre cea mai mare daună a viitorului nostru, și părându-se, că cauza acestei împușcări va fi, între altele, și neputința multor părinți de a provede pe fii lor cu spesele recerute; ă alumneul nostru de acolo abia pôte ajuta p a tru tineri de astă dată, pentru încurajarea și sprijinirea tinerilor noștri din acele părți în măsură mai mare, invită pe d-lu Anca a convoca cemitul alumneal la o consultare și a combina cu acel cemit: cât ajutor s'ar mai cere, ca să se pôte susține deocamdată vre-o 12 tineri în alumne? Mai departe a stăruie să afe o localitate corespunzătoare pentru un modest internat, în care să se încartireze tinerii, și apoi un ingrijitor, supraveghiator s'eu prefectu bun, cum ar fi unul dintre învățătorii noștri, s'eu alți fruntași de acolo, carele între altele, ar desvolta în tineri tot mai mult și simțul religios, ținerea la biserica noastră națională. Resultatul acelor consultări și combinări se-lu face cunoscut P. S. Sa cu totă graba."

„Luminătorul" află, că P. S. Sa a asemnat deja 1000 fl. v. a. spre ulterioară sprijinire.

Furtună mare. Din Gratz ni-se scrie ou data de 22 Augustu n. c.: Eri la 4½ ore p. m. s'a descărcat asupra frumosului nostru orașu o furtună, asemenea căreia nu-și aducă aminte să fi mai vădută nicăi mai bătrâni pensioniști. Grindina de mărimea ouălor de găină și de mărimea merelor a cădută, spărgându ferestrele și coperișele caselor; persoane au fost vulnerate și ghița acoperia strădele la înălțime de 3—4 palmi. La 5½ ore se repletă furtuna, asemenea și la 7 ore. Credeai, că se prăpădesce lumea. Esposițiunea țării e devastată în totalu. Pe pomii n'a rămasă nicăi un fructu. Paguba e enormă. Priveliștea orașului e foarte tristă.

Foc. In Sebeș au ars 11 case împreună cu edificiile economice. Nenocității sunt Români.

Un orașu sub curatelă. Foile maghiare spun, că din cauza relei administrării a averii orașului Hașeg, la arătarea făcută de viceșpanul comitatului Hunedóra, ministrul de interne a pus orașul sub curatelă, și decă nicăi acastă măsură nu va aduce o îmbunătățire, orașul se va transforma în mare comună. Ca curatoru a fost numit fislogăbirul din Hașeg, Lad. Mara.

Invitare. In 7 Septembrie n. c. la 7 ore dimineața va ave locă *sânțirea bisericei* celei nouă gr. cat. din Piatra (Comit. Solnoț-Dobăca) — și pentru încungiurarea speselor mai mari, neputându-se țipi mai multe invitațiuni, — toți aceia, cari doresc a participa la acastă solemnitate și din amintita pricină nu ar primi invitațiuni, sunt rugați cu totă stima prin aceta a se considera ca invitați, rugându-i a ne onora cu prezența d-lor. — *Alimpiu Popu*, preot în Piatra.

Șerpe în vagon. Din Ischl se scrie: Conductorul trenului de pe distanța Aussee-Attnang, Anton Stüger, avea să predea la 17 Augustu, în drumul dela Aussee către Ischl, în stațiunea din urmă, câteva bucăți din vagonul de bagaje și cu acastă ocaziune a fost mușcat de degetu așa de rău de un șerpe as-

cusă între bagaje, încâtu leșină imediatu. Conductorul se află în tratare medicală. Intrebarea e, cum a ajuns șerpele în vagonul de bagaje?

O societate sârbescă dușmană declarată Maghiarilor.

In Serbia s'a înființat de curându o societate cu numele „*Velica Srbia*", care, deși născută cum am dice într'o singură d, dispune ađi de milioane pentru ajungerea scopurilor ei. Ea are un program bine alcătuit, din care transpiră mari tendințe și aspirațiuni sârbesci, așa că tărâmul ei de lucrare se estinde până peste Banatu.

Ca să aibă și cetitorii noștri o idee despre acastă societate, dăm câteva informațiuni asupra-i după kossuthista fôia „*Egyetértés*", care în n-rul s'eu dela 17 Augustu dice următoarele, privitoru la acastă societate:

In Belgradu s'a arborat pe față stindardul *unirei tuturor Sârbilor* și în ședința constituantă a societății „*Velica Srbia*", s'a declarat războiu Ungariei și Austriei. Ședința aceta s'a ținut la 10 Augustu n. într'o grădină spațioasă numită „*Bulevard*" în Belgradu.

Cam 2000 de persoane intrară în curte, dice corespondentul numitei foi, cu strigăte puternice de „*zsivio*", care durau minute întregi. Nu este adevărat, că la adunare s'a prezentat numai drojdia societății. Din contră, au luat parte omni inteligenți, funcționari de frunte, între cari chiar și funcționari dela ministeriu. Clasa mai de jos ocupa locu mai înderăt. O mare parte a publicului o formau bărbați veniți din Bosnia, Erțegovina, Macedonia, Serbia veche, Albania și emigranți din Muntenegru.

Ședința s'a deschis cu citirea statutelor de cătră însuși președintele, aplicându-le punctu de punctu. Intre altele dise, că „*Velica Srbia*" are de scopu a uni pe toți Sârbii, alu căroru număr întrece cifra de 2 milioane 700,000 și cari locuesc în Macedonia, Serbia veche, Bosnia, Erțegovina, Dalmația, Croația, mai departe în Sirmiu, Baci, Torontalu și Timișu. „*Velica Srbia*", dise mai departe președintele, este în sensul strâns alu cuvântului o societate politică, asemenea „*Ligei sfinte*" din Rusia, și ea are de scopu a începe războiul în contra germanismului și a câștiga victoria în interesul slavismului. Membrii societății voru ave sfânta datoriă de a face propagandă cu aceste idei atât între compatrioții lor, cât și între frații lor Sârbii, cari trăiesc sub dominațiunea străină.

Ce privesce tărâmul de activitate, președintele dise, că în Macedonia și Serbia veche societatea va înființa școle sârbesci acolo unde nu sunt, și cu aceta în legătură bisericii sârbesci și protopopiate.

Spesele va să le suporte societatea. In rëndul alu doilea președintele facu propunerea ca „*Velica Srbia*" să trimită cât mai mulți misionari în comitatele din Ungaria, Sirmiu, Baci, Torontalu și Timișu, cărora să li-se dea îndrumarea, ca să instigeze și însuflețescă pe naționalitățile slave, ca să se pregătescă pentru celă mai apropiat războiu alu unirei tuturor Slavilor.

După președintele vorbi diaristul Iliu Vuici, de origine din Bacia. Acesta țin, după „*Kolozsvár*", o cuvântare de următorul cuprins:

„Fraților Sârbii! Ne-am adunat împreună, pentru ca să ne înțelegem, cum am pute aduna pe toți Sârbii sub un acoperământu, a uni pe toți Sârbii, și în fine a afla mijloce, prin care să facem pentru veci inofensivi pe dușmanii Sârbismului. Eu vă spun vouă, cum ar fi posibil aceta. Ascultați-mă dera: Mai înainte de toate treceți în Ungaria și sugrumați pe totă Ungaria, ca să nu aducă mai multu pe lume copii unguri, pe totă țara de unguri, ca să nu mai pôte

fi nevasta bestialilor Maghiari. Măcelăriți în legene și în școle pe micuții unguri și lăsați numai pe bătrânii lor pentru ca să tărămă pe spinarea loră tutunul bunu cu cutitele. Așa voru păși, decă voru părțini și mai departe politica austriacă. Nu vă înspăimântați de aceste fapte, căci numai vârsându sânge ungurescu vomu pute înființa Marea-Serbia și vomu pute ferici pentru toate timpurile pe poporul sârbescu."

După Vuici vorbi Sima Avramović, care înșiră peccatele Austriacilor, dicend, că Austriacul este o adevărată stelnită (păduche de lemn) și cea mai nerușinată ființă, care s'a nutrit din Sârbu. („*Zsivio*" și aplause puternice.) Austria a răpitu Bosnia și Herțegovina și acum umblă să înghiță Albania până la Salonici. Pe acastă ploșniță trebuie s'o turțim, s'o sfășiam, decă altfel nu se pôte — chiar și cu arma.

După Avramović vorbi Ivancović, fostul translator dela ambasada franceză. Arătându într'o lungă vorbire periculu ce amenință pe Serbia din partea Bulgariei, el dise între altele: Decă Bulgarii voru ocupa vechea Serbia și Macedonia, atunci regatul sârbesc ajunge infundat în sac și nimic cu desăvârșire politicesce și economicese. Continuă apoi amenințându cu pumulu: Bulgarii se-și bage mințile în cap. Decă încă în anul aceta nu voru înceta cu propaganda loră în Macedonia și Serbia veche, și decă de acolo nu se voru retrage de voia bună, — pe Dumedeul nostru, le vomu plăti noi loră Slivnița, și încă cu un preț, încât voru plânge, fiind că *nicăi ună Bulgară nu va mai rămâne viu pe lume*. („*Zsivio*" puternice izbucniri la vorbele „*nicăi ună Bulgară nu va mai rămâne pe lume*."). Singurul mod de scapare este, decă Bulgarii voru alunga de pe tron pe Ferdinand, domnitorul ilegal, ilu voru scoate din țară și il voru arăta drumul declarându-i, ca să nu-și pună mai multu piciorul pe pământul bulgărescu. Apoi se-și alegă Bulgarii un principe, care pörtă la inimă interesele tuturor Slavilor."

Oratorii, cari mai vorbiră, arătară publicului adunat diferite charte, explicându cât de estinsă era odinioară împărăția sârbescă sub Dușan, Țarul sârbescu.

Se citiră apoi telegrame de felicitare, cari sosiseră în număr enorm. Telegramele acetea bineventau înființarea societății „*Velica Srbia*". Președintele apoi anunță, că societatea are deja 2500 de membri înscriși deja și în timp de o lună de zile numărul membrilor va întrece cifra de 100,000. Fia-care membru trebuie să solvescă un dinar (45 cr.) tacsă de înscriere și 6 dinari pe an tacsă de membru.

Cel mai puternic efect l'a produsu o telegramă din Petersburg, trimisă de „*Sfânta Ligă*" rusescă, care anunță președintelui, că „*Velica Serbia*" va primi în fia-care an dela „*Sfânta Ligă*" 100,000 ruble subvențiune (cam 300,000 fl.) După-ce se citi acastă telegramă, președintele constată, că „*Velica Srbia*" are până acuma deja un venit anual de 1 milion de dinari, și prin urmare încă în estă an pôte să-și începă activitatea.

Interesant e, dice „*Egyetértés*", că la adunare n'a fost de față poliția, așa că oratorii puteau vorbi în libera loră voia. Abia la 9 ore s'era s'a închis ședința. In cemitul esecutiv sunt alesi 3 radicali, 3 liberali și 3 progresiști.

Volnicii peste volnicii.

Nu trece nicăi o d și nu avem trista ocaziune, de a înregistra cele mai necalificabile acte din partea guvernului la adresa Românilor. „*Kolozsvár*" dela 23 Augustu ne spune, că sub președința dōmnei Ana Popu Lenényi și secretariatul provisoriu alu d-lui Basiliu Podobă în Clușiu s'a proiectat înființarea „*Reuniunii femeilor române gr. cat. din Clușiu și provinciă*", ale cărei statute s'au

și înaintat spre întărire ministrului de interne. Ministrul însă, din motive „*forte la loc*", așa dice reptila, n'a întărit statutele. In scrisoarea, ce a sosit inițiatorilor reuniunii, ministrul de interne dice, că a cerut în afacerea aceta părerea ministrului de culte și instrucțiune publică. După părerea aceta scopul reuniunii este o ficțiune, fiindcă în întregu cercul de învățământ alu Clușului nu există șole gr. cat. Țr ca reuniunea se înființe șole confesionale gr. cat., faptul aceta s'ar opune legii, după care numai confesiunile pot înființa șole confesionale, ă reuniunile pot să înființeze numai șole fără caracter confesional.

Ce privesce losurile, lucrul aceta stă în contrarietate cu paragrafi legilor financiare, după cari astfel de losuri nu se pot pune în circulație decă numai cu permisiunea direcțiunii financiare.

Astfel reuniunea femeilor române din Clușiu și provinciă s'a nimită încă în nascere, fiindcă, după guvern și reptila, n'ar ave nicăi o rațiune de a esista.

S'e înțelege, nimic ce-i românesc n'are rațiune de a esista, ci numai ce-i ungurescu. Astă dreptate și libertate, astă egală îndreptățire, de care se bucură naționalitățile în „constituționalul și liberalul" stat ungur. Românii clușeni însă se nu se lase de planul înființării reuniunii, ci să facă pe ministrul a înțelege, că Românii pretind să aibă drepturi egale și prin urmare să fiă tractați egal cu Maghiarii.

Cestiunea de naționalitate și ideia de stat maghiar.

Foia sârbescă „*Branik*", organul partidei D-rului Polit, scrie următorul articol, care e merit a spulbera, și din partea Sârbilor, ilusile guvernului și șovinistilor unguri, că voru pute scapa vr'odată de rezolvarea naționalităților în sensul doririlor și dreptelor pretențiun ale acetoa:

Cum stăm noi aici în a doua jumătate a monarchiei?

Privind lucrurile superficial, s'ar păre, că aici nicăi n'ar fi lipsă de vre-o împăcare cu naționalitățile. De un timp încoace nicăi nu este vorbă de naționalități în Ungaria. Inseamnă ore aceta, că naționalitățile din Ungaria sunt mulțamite? Ori pôte împregiurarea, că toate naționalitățile din Ungaria tac, inseamnă tocmai, că sunt nemulțamite în cel mai mare grad?

In cei două dec de ani din urmă naționalitățile din Ungaria au purtat o luptă constituțională înverșunată pentru asigurarea existenței lor naționale. Aceta o dovedesc protocoalele dietei și ale adunărilor comitatense și municipale, și o dovedesc luptele electorale de mai înainte. Ori dora Sârbii, Românii, Slovaci și Sași au amuțit deodată, pentru-că sunt mulțamite? Vocea acestor naționalități nu se mai aude în parlamentul ungurescu; nu se mai aude în comitate și municipii. Tote cestiunile, pentru care s'au luptat naționalitățile, s'au întocmit și s'au rezolvat tocmai în direcțiune contrară. Forma de stat și administrația Ungariei au devenit unitare, Ungaria a căpătat forma de *rassă*. Este ore naturală forma aceta și corespunzătoare naturii locuitorilor Ungariei?

Inainte de aceta cu două dec de ani elementul maghiar stăpănitor în Ungaria a mai ținut încăva cestiunea naționalităților. In parlamentul ungur au mai fost și discuțiuni vehemente despre cestiunea naționalităților, a mai impus, când deputații naționalităților s'au ridicat în numele majorității locuitorilor Ungariei și au prezentat un proiect separat, cum ar trebui să fi legea naționalităților. Și în 1875 au mai avut naționalitățile clubul lor propriu în parlament. Chiar și la 1879 au susținut deputații naționalităților discuțiunea optă zile întregi, pedându contra proiectului de lege, care vorba despre instrucțiunea limbii maghiare în șolele populare.

Astăzi nu mai este nicăi un deputat naționalist în dieta ungură. Parlamentul ungur reprezintă statul unitar de *rassă*. In cestiunea naționalităților a intrat o liniște adencă. Acastă liniște mută

ne pare a fi unu presemnă foarte rău. Naționalitățile Ungariei nu tac pentru că s'nt multămite, ci pentru-că nu le este iertată să vorbescă, nu li-se dă posibilitatea să-și ridice vocea. Sunt scose din comitate, din municipii, ba chiar și din parlament. Alegerile dietale din urmă au dovedit, că este imposibilă a alege vr'unu deputat naționalist.

Dér bărbaii de stat maghiari, pe lângă cel mai mare optimismu, nu și pot face iluzii, că în Ungaria cestiunea naționalităților ar fi rezolvată și că naționalitățile ar fi multămite. Cea mai mare parte însă a bărbaiilor de stat maghiari, — în această privință avem bogate esperiențe, — pornesc dela presupunerea, ca Maghiarii nu pot ajunge la înțelegere cu naționalitățile, pentru-că dicu: Noi nici când nu putem multumi naționalitățile, acestea totdeauna vor rămâne nemulțumite și prin urmare nu rămâne, decât a le sili cu puterea statului să se plece.

Este naturală, că dacă rassa dominantă astăzi consideră Ungaria ca pe unu stat unitar național și dacă voiesce să i dea întregi administrații publice acestu caracter, naturală, că atunci nu pte fi vorba de înțelegere și împăcare cu naționalitățile. Dér asemenea caracteru Ungaria nu a avută nici când, precum dorescu ei, și totu ce se întâmplă în această direcție, este artificială, nenaturală. Puterea statului lucră în această direcție de 23 de ani și care este rezultatul? Puterea statului nici pe departe n'a isbutit să facă Maghiari din Sârbi, Slovași, Români și Sași. Cu toate eforturile nu pte arăta decât un mare nesucces și a provocat numai nemulțumirea maiorității locuitorilor Ungariei.

Desvoltarea istorică a Ungariei dovedesce, că naționalitățile numai de aceea nu arătată alipire atātu de mare către Ungaria, — ca patria lor, — pentru-că au fost libere să se misce ca individualități naționale. Acestă libertate s'a basat pe autonomia municipală. Când Sârbi în luptele lor pentru constituțiunea Ungariei au abandonat principiulu voivodinei, au crezut, că națiunea sârbescă va fi destul de asigurată, dacă comitatele vor fi împărțite după recerintele naționalităților și provădute cu administrații bună. ceea ce după arondarea graniței militare ar fi și trebuit să se întâmple.

Pentru acestu principiu s'a declarat și Deák. Dér a urmată mare desamăgire, când s'a creat legea naționalităților și când granița militară a fost arondată fără ca națiunea sârbescă să fie cătu de puțină luată în considerare. Greșela cea mare a legii naționalităților zace tocmă în aceea, că sancționând preponderanța maghiară, voiesce să dea statului caracteru unitar național. S'a făcut legea naționalităților așa cum este. Dér este o aparițiune curioasă, că deși s'a făcut legea, trebuie să pretindem, ca să fie și executată.

Astăzi lucrurile stau astfel în Ungaria, că cestiunea naționalităților este luată dela ordinea zilei. Bărbaii de stat maghiari, avându în vedere, că rassa maghiară are preponderanță în Ungaria și în întregă monarchia, nici nu o află vrednică să vorbescă de cestiunea naționalităților. O consideră de unu anachronismă.

Dér pentru-că au luat o dela ordinea zilei, ore nu mai există? Nouă ni-se pare, că până când naționalitățile nemaghiare vor forma două terțialități din populațiunea Ungariei, până când bărbaii de stat maghiari nu vor multumi această majoritate; până când nu vor abandona politica, că Ungaria are să fie stat unitar: până atunci totu va esista cestiunea naționalităților.

Bărbaii de stat maghiari astăzi ignoră că de săvârșire pe Nemaghiari. Ce mare contrastu față cu cealaltă parte a monarchiei, ce mare contrastu cu cele ce se întâmplă acolo! Acolo voiesc împăcarea și înțelegerea, aici de aceste nici vorbă nu este. Dér ore pte acesta dănu vicinic? Preponderanța rasei maghiare se basază în monarchia noastră pe aceea, ca ei se cred factorulu principal, care reprezintă organismulu de stat alu monarchiei. Monarchia noastră nu se pte încrede în Slavi și în Germani, ér față cu Maghiarii nu esista această neîncredere, pentru-că ei afară de monarchia nu au popore înrudite. Dér ore pte fi rassa maghiară factorulu principal alu monarchiei? Rassa maghiară abia formeză a șeptea parte a populațiunii Ungariei și să fie în stare a susține monarchia? Trebuie să ne indoim.

Impregiurările politice au înfrânt în partea apusă preponderanța Germanilor și au ajutat Cehilor să ajungă în cealaltă jumătate a monarchiei la

un rol însemnat. Oare impregiurările politice nu vor ajuta, ca și naționalitățile ungare să ajungă la pozițiunea lor naturală?

Marea cestiune orientală încă nu este rezolvată. Acestă rezolvare, ori-cum se va face, va avé reacțiune asupra monarchiei noastre, va influența situațiunea naționalităților din Ungaria. Raporturile naturale mai curându seu mai târziu trebuiesc restabile, decât voim ca patria noastră să aibă viitoru.

Kossuth a imbată la 1849 la Seghedin pe Sârbi cu împăcarea, dér atunci a fost târziu. In interesul patriei am regreta, decât cu respectu la cestiunea naționalităților, care astăzi în Ungaria este desconsiderată, ar veni fatalulu moment trop tard.

Ori-cât de nefavorabile sunt raporturile de astăzi pentru Sârbi și pentru celelalte naționalități din Ungaria, noi suntem convinși, că se va realiza ceea ce am discutat odată în dieta Ungariei: „Ală nostru este viitoru.”

Pregătiri pentru Adunarea generală a „Asociațiunei Trans.”

Din Reghinulu săsescu primim următoarea:

I. Programă a festivităților adunării generale a „Asociațiunei transilvane”, ce se va ține la Reghin în 27 Augustu st. n. și zilele următoare:

1. In 26 primirea comitetului, ér s'ra convenire la otelul „Calul alb”.

2. In 27 serviciu divin în biserica gr. cat. din locu, după serviciu parastas pentru fostulu președinte alu Asociațiunei, Baronu Ladislau Popu, — apoi ședința primă totu în biserica gr. cat., ér după ședința la 2 ore d. m. banchetă în sala otelului orașenescu. S'ra concertu totu în sala otelului orașenescu.

3. In 28 ședința a II-a, ér s'ra bală în otelul orașenescu.

4. In 29 ședința a III-a, eventualu excursiun.

Reghin, Augustu 1890.

Comitetulu arangiatoru.

Invitare la concertulu, ce se va ține în 27 Augustu st. n. 1890 în sala otelului orașenescu din Reghin, cu ocașiunea adunării generale a Asociațiunei transilvane, după programulu, ce se va distribui în s'ra de concertu.

Prețulu intrării: Loja 5 fl., Loculu I. 2 fl., Loculu II. 1 fl. 20 cr., Parterre 80 cr., Galeriă 50 cr. — Inceputulu la 8 ore s'ra.

Pentru comitetu: Patriciu P. Barbu preș. de onore, Marcu Cetățianu, președinte, Georgiu Șandoru, secretaru.

Venitul curat atātu dela concertu, cât și dela bală, este destinat în favorulu „Asociațiunei transilvane.”

Invitare la balulu, ce se va arangia cu ocașiunea Adunării generale a Asociațiunei transilvane, în 28 Augustu st. n. 1890 în sala otelului orașenescu din Reghin.

Prețulu intrării: de persună 2 fl., de persună în familiă 1 fl. 50 cr., Loja 5 fl., Galeriă 30 cr. — Inceputulu la 8 1/2 ore s'ra.

Pentru comitetu: Patriciu P. Barbu, pres. de onore, Georgiu Șandoru, președinte, Vasiliu Duma, secretaru.

Bilete de intrare atātu pentru concertu, cât și pentru balu se află spre vânzare în prăvălia d-lui Carolu Froinius, comerciantu, și s'ra la cassă.

Parastas pentru Ioan Olteanu.

Luna de Arieșu, 21 Augustu 1890.

Onorată Redacțiune! Unica onore și recunoștință, ce-o mai putem arăta față cu binefăcătorii națiunei mutați dela noi, e câte unu parastas seu câte-o rugăciune pentru odichna și fericirea sufletelor acelora. Pentru aceea cred, că cu bucuria veți înregistra în colonele mamei noastre „Gazete” această scurtă corespondență, prin care n'am intențiunea de a arăta meritulu și renumele ce și-lu câști-

gase de curându răposatul Ioan Olteanu prin memorabila sa donațiune făcută Asociațiunei noastre transilvane, căci acestea le-ați arătat d-vostre în Nr. 170 alu „Gazetei” din a. c., ci mă restringu a însemna numai, că prea demnulu protopop și parochu alu Lunei de Arieșu, d-lu Simeon Popu, aprinsu de recunoștință față de acestu apostol venerabilu alu culturai poporului nostru, încă Duminecă în 17 n. l. c. a celebrat o sfântă liturgiă solemnă împreună cu parastasul întru odichna și fericirea defunctului. Ér după finirea aceleia, prin o cuvântare potrivită și bine simțită a arătat poporului cine a fostu acel I. Olteanu și cum acel I. Olteanu, acel „fiu alu poporului”, tôte ale sale le aduse ardere de totu pe sanctuarulu națiunei pentru cultura și fericirea poporului, ce l'a datu pe elu.

O terque quaterque beatus, in cuius nobile corde, frarum magnifica gesta resonant!

.....unulu din popor.”

Corespondența „Gaz.” Trans.”

Vințulu de josu, 14 Augustu 1890

Stim. D-le Redactoru! In Nr. 158 alu „Gaz. Trans.” a apărut o corespondență din Vințulu de josu, în care se afirmă, că poporul român gr. cat. din Vințulu de josu, ajungându eu la nepuțința bătrânețelor, s'ar fi împuținat până la 20 familii; că pruncilor români dela scola de stat nici măcaru religiunea nu li-se propune în limba română și că poporul întru atātu e de demoralizat, încât în Dumineci și s'rbători, când celebră preotulu gr. cat. la biserica, atunci preotulu și poporul gr. or. petrecu pe strade și prin crișme, și totu asemenea se întâmplă din partea poporului gr. cat. când celebră preotulu gr. or. In urmă se mai afirmă, că în multe Dumineci și s'rbători nici nu se celebră s. liturgiă din lipsă de pâne și vinu.

La acestea observu, că nu e adevăratu, cumcă poporul gr. cat. din Vințulu de josu ar fi scădut în anii mai din urmă, din cauza bătrânețelor mele, la 20 familii, pentru-că sunt 40 familii gr. cat. afară de 20 familii neorustice, și deși eu sunt de 85 ani, totuși poporeni mei nici-odată nu au simțit lipsa în cele sufletesci, căci am cooperat, care mă suplinesce, când sunt impedeat a împlini funcțiunile preotesci.

Nu este adevăratu, că pruncilor români nici religiunea nu li-se propune în limba română, căci la scola de stat au umblat 8 prunci gr. cat., căroră li-a propus religiunea, 2 ore pe săptămână în limba română, cooperatulu, seu când a lipsit densusu, atunci li-am propus o eu, venind prunci la mine acasă. Nu e adevăratu, că eu seu cooperatulu și poporul meu în Dumineci și s'rbători, când a slujit preotulu gr. or., amu fi petrecut vre-odată pe ulița seu chiar în crișmă, seu că mai de multe-ori când a fostu rândulu nostru, alu gr. cat., la biserica nu s'ar fi celebrat s. liturgiă din lipsa pânei și a vinului. Așa ceva chiar nici-odată nu s'a întâmplat, pentru-că decât cumva une-ori nu au fostu prescuri la biserica, atunci totdeauna am dus pane de acasă și am slujit s. liturgiă.

Ce se ține de alte afirmațiuni din corespondență, bună-ora, că poporul român din Vințulu de josu a sărăcit și sărăcesce, aceea, durere, e dreptu, dér cauza adevărată sunt dările cele mari și aruncirile felurite, pe ca i mai alesu poporul de rând abia le mai pte suporta, ér nici de câtu împrejurarea, că

1) Asta încă nu este de ajuns. Pentru-ce nu v'afi unitu cu Românii gr. or. pentru a vă ridica împreună o scola românescă, căci e rușine pentru o comună cu 6-7 sute de locuitori români să nu și aibă scola sa românescă? — Red.

în Vințu Românii sunt împărțit în 2 confesiuni, deși ar fi de dorit, ca să fie mai bună înțelegere între densusi.2)

In 1872 s'a făcut unu pactu între gr. cat. și gr. or., care fu aprobat din partea locuitorilor mai înalte. In sensulu pactului acestu biserica română din Vințulu de josu s'a recunoscut ca proprietate a cultului gr. cat., ér poporul gr. or. s'a obligat a și edifica și-eși biserica, promițendu-se poporul gr. cat. a-i ajuta cu palma în 3 ani fă-care familiă câte 4 zile pe anu, și Ministeriulu de culte le promise 2000 fl. ca ajutoru, care s'lu capete când biserica va fi pusă sub acoperișu. Până la edificarea bisericeii, gr. catolicii s'au obligat a lăsa pe gr. or. să se folosescă ca și mai înainte de biserica gr. cat., slujindu într'o Duminecă preotulu gr. cat., cu dreptulu de a sedé în scaune poporul gr. cat., ér în cealaltă preotulu gr. or. cu dreptulu de a sedé în scaune poporul gr. or. De atunci au trecut 18 ani și gr. or. încă nu s'au mai apucat de edificarea bisericeii. Au făcut cărămiți în 1875—6 dér acelea au lăsat de s'au ruinat. Ér în anii trecuți s'a făcut oculași la fața locului, unde se se edifice biserica. Dér lucrulu a rămas întru atātu. Erora firesce s'a făcut atunci, când s'a încheiat pactulu, nestabilindu-se timpul, când se se apuce de edificat. Erora ar trebui s'o îndrepteze alți, altcum gr. or. pot amana edificarea bisericeii în infinitu, cu atātu mai virtosu, că au biserica și încă fără de a avé spese, căci reparaturile de lipsă la aceea se ținu de proprietaru, care e cultulu gr. cat.

Ioan Cornia,
par. gr. cat.

TELEGRAMELE „GAZ. TRANS.”

(Serviciulu biuroului de coresp. din Pesta.)

Keckemet, 25 Augustu. In dara sa de semă către alegători, accentuă Gabriel Ugron, că partida dela 1848 cu cea dela 1849 nu pte merge împreună; mai accentuă crearea unui nou pactu cu Austria, care trebuie să afe o rezolvare după principiile partidei dela 1848. Alegătorii au votat lui Ugron încredere necondiționată.

Buenos-Ayres, 25 Augustu. E temere de nou turburări în provincii.

Atena, 25 Augustu. Pădurile dela Pentelikon stau de trei zile în flacări.

Cununiă. In 10 Augustu n. c. s'a cununat în biserica gr. cat. din Bistrița d-lu Teodoru Pascu, studentu absolutu de cursulu alu treilea alu facultății de medicină din Clușiu și bursieru alu fundațiunei Gojdu, cu d-ra Silvia Crăciun, ficia d-lui Teodoru Crăciun, sub-jude reg. la judecătoria din Bistrița.

DIVERSE.

Călătoria cu balonulu peste Europa.

Din Paris se scrie, că amândoi aeronautii Jovis și Malet voiesc să întreprindă cu balonulu „Figaro” o călătoria peste Europa centrală, pentru-ca să facă o chartă a curentelor de aeru, care atātu în privința meteorologică, cât și pentru aeronavigația militară în casur de răboiu va fi de mare însemnătate.

2) Mai josu ne spuneți, că rêvna de a edifica o a doua biserica i-a incurcat pe Românii celor două confesiuni din Vințu într'unu procesu, care durză mai bine de 18 ani și despre care sciru, că a causat multa ruină ambelor confesiuni. Cum mai puteți crede dér, că divisarea în 2 confesiuni nu contribue la sărăcirea poporului, ai căruia conducători nu sunt în stare a mijloci nici măcaru atātu, ca cel puțin pentru vremile grele de astăzi se înceteze cu neînțelegerile, se nu și mai sfarme capulu cu edificarea unei a doua biserici românesci, ci mai bine să-și dea mâna pentru a și ridica împreună o scola românescă, căci lipsa acesteia ușor pte să ducă odată la pierderea ambelor părți, cu biserici și proși cu totu? — Red.

Editoru și redactoru responsabilu:
Dr. Aurel Mureșianu.

Cursul pieței Brașov

Table with exchange rates for various currencies and goods in Brașov, including Banconote românești, Argintă românească, and Napoleone-d'or.

Cursul la bursa de Viena

Table with stock market rates from Vienna, including Renta de aur, Renta de hârtie, and Imprumutul căilor ferate.

Table with various market rates and prices, including Amortisarea datoriei, Bonuri rurale, and Actiunile băncii.

Sosirea și plecarea trenurilor în Brașov.

I. Plecarea trenurilor:

1. Dela Brașov la Pesta: Trenul de persoane: 10 ore 32 minute sêra. Trenul accelerat: 2 ore 43 minute dupã amêzi.

2. Dela Brașov la Bucuresti:

Trenul de persoane: 5 ore 30 minute dimineața. Trenul accelerat: 2 ore 33 minute dupã amêzi.

II. Sosirea trenurilor:

1. Dela Pesta la Brașov:

Trenul de persoane: 5 ore 20 minute dimineața. Trenul accelerat: 2 ore 23 minute dupã amêzi.

2. Dela Bucuresti la Brașov:

Trenul accelerat: 2 ore 13 minute dupã amêzi. Trenul de persoane: 10 ore 17 minute sêra.

ABONAMENTE

„GAZETA TRANSILVANIEI“

Prețului abonamentului este: Pentru Austro-Ungaria: Pe trei luni 3 fl. — Pe șese luni 6 fl. — Pe un an 12 fl. —

Abonamente la numerele cu data de Duminecă.

Pentru Austro-Ungaria: Pe an 2 fl. — Pe șese luni 1 fl. — Pe trei luni 50 cr. Pentru România și străinătate: Pe an 8 franci. Pe șese luni 4 franci. Pe trei luni 2 franci.

Abonamentele se fac mai ușor și mai repede prin mandate poștale.

Domnii, cari se vor abona din nou, sê binevoiescã a scrie adresa lãmuritã și a arãta și poșta ultimã.

Administrațiunea „Gazetei Transilvaniei.“

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale cãii ferate de stat r. u. valabilã din 1 Iunie 1890.

Large table with train schedules for various routes including Budapest-Predeal, Predeal-Budapest, B.-Pesta-Arad-Telus, and others. Columns include station names, train types, and departure/arrival times.